

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

14. Liberatur latro à quadam restitutione, ubi casus est curiosus, & practicabilis. Et Resolutio huius casus pendt ex illa celebri quæstione; an consumens rem alienam in necessitate, quamvis furatam ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

si que consumpta re in graui necessitate, non teneri debitorem ad eam postea restituendam, vt videtur sententia Syluest. verb. furum. q. 5. & Angelus eod. verb. nu. 37. Et quamuis creditor sit pari necessitate morbi, famis, &c. (inquunt) non teneri debitorem ei restituere: quia non solum in extrema, sed etiam in graui necessitate melior est conditio possidentis. Ita Serra; qui citat Lessium; vnde videtur hanc sententiam tanquam probabilem admittere.

RESOL. XIV.

Liberatur larro à quadam restitutione, vbi casus est curiosus, & practicable.

Et resolutio huius casus pendet ex illa celebri questione, an consumens rem alienam in necessitate, quamuis furuam ante illam, teneatur restituere si ad pinguiorem fortunam peruenerit?

Et assertur, non solum quando debitum contractum est ante extremam necessitatem, sed etiam si res accipitur in extrema necessitate, restituendum esse, quando fuerit facultas. Ex part. 10. tract. 14. & Misc. 4. Ref. 36. aliis 34.

^{sup. hoc in §. 1. & præterit. in tom. 5. n. 7. Ref. 11.} **Q**uidam furauit Catenam auream magni valoris; aufugit, & in itinere incidit in morbum adeo periculosum per multos menses, vt illum constituerit in articulo mortis, ex hoc vendidit catenam furatam, & ex pretio salutem recuperauit, ac conualuit: sed cum postea ad meliorem fortunam peruenerit, quaesuit à me an teneretur restituere pretium Catenæ furatæ, quod consumpsit, pressis illa necessitate. Et affirmatiuè ei respondit quidam Theologus ex Societate Iesu, Resolutio huius Casus pendet ex illa questione, an consumens rem alienam in necessitate, teneatur restituere, si ad pinguiorem fortunam peruenerit.

1. Prima sententia distinguit inter rem acceptam, postquam extrema necessitas premere cepit, & eam, quæ debebatur antequam extrema necessitas occurreret. Primam affirmant non debere restitui, siue is qui accepit consumperit, siue alteri consumendam dedit: postquam enim consumpta est propter extremam necessitatem, omnino liberantur ab obligatione restitutionis, quia in casu extremæ necessitatis omnia sunt communia, & res illa debita erit indigenti: At verò si debitum contractum est ante extremam necessitatem, restituendum esse ea transacta, & succedente meliori fortuna. Probatur, quia extrema necessitas non abstrahit debitum, sed distulit solutionem; atque ad eam cessante debitum reuincit, & in suo vigore permanet. Ita sentiunt Scotus, in 4. disp. 15. q. 2. §. Ad aliud. Richardus, art. 5. q. 4. ad 5. Gabriel. q. 2. art. 2. concl. 7. Syluester verb. Furum, qu. 5. Angelus eodem verbo, q. 37. Rosella ibidem, num. 5. Armilla, n. 10. Tabiena verb. Restitutio, quest. 4. Medina Cod. de Eleemosyna, quest. De bonis illicitè acquisitis. Azorius lib. 12. cap. 7. Quorum opinio procedit magis in casu nostro; quia res aliena habetur ex delicto, nempe ex furto, & in hoc casti communis sententia teneri te obligatum esse transacta necessitate similem restituere, quia esto licet illam consumas in necessitate, at obligatio ante necessitatem contracta ex iniusta acceptione non perit, sed suspenditur. Et ita docet Lorca in 1. 2. D. Thoma, q. 32. art. 9. sect. 3. disp. 38. n. 17. & Vasquez Opusc. de Eleemosyna. c. 1. dub. 8. n. 68. vbi sic ait: Illud autem quod isti Auctores concedunt, quod si obligatio antea erat exorta per extremam necessitatem non extinguitur, sed impeditur, verissimum est, & nullus est qui neget, quia eo tempore nullius vtilitatis est ad subleuandam necessitatem extremam, vt debitum extingua-

guatur, cum sufficiat pro tunc, restitutionem impediri. Ita Vasquez.

3. Sed aduersus sapientissimum Magistrum, doctissimum Discipulum opponam, Patrem videlicet Nauarra, qui Moderatore Patre Vasquez Sacra Theologiae studiis operam dedit: Itaque ipse de restit. lib. 4. cap. 4. n. 24. sic ait: Sed me hercule re diligenter inspecta simpliciter arbitror in hac re, verissimam esse illam recitatam Doctorum sententiam; licet enim efficaces videantur rationes factæ, quas nos nobis aliquando proponebamus. Sed responderi ad eas satis commode potest, discrimen assignando inter debitorem, & inter eum qui rem subripit, etiam si furto subulerat antequam necessitatem incurrat. Eadem enim de vtroque ratio est mea sententia. Est inquam discrimen: nam cum quis habet debitum, eo ipso non est in extrema necessitate: Nam id, quod soluere debebat suum est, eiusque dominium habet, atque ita si illud consumit suum consumit, vnde à restitutione non potest fieri immunitas, cum bonam habeat fortunam cum re vera ex re proximi, nunquam velci poterit, cum ipse, vt supponimus rem propriam habeat, licet debitam, quam consumere eum oportebat; sibi que cuius erat, non alteri, cui debebat consumi, aut perire deberet: at autem quando furatus est, vt sibi subueniret: vel certe iam furatus erat ante necessitatem, res qua extrema necessitate vtitur, alterius est, non sua, & quam alter elargiri tenebatur donando, ac proinde alteri perit, & consumitur iuste, ac licitè, ipse igitur, cum meliorem fortunam nactus erit, ad nihil tenebitur. Est tamen differentia quædam: nam cum ante necessitatem furatus est, peccauit, & restituere tenebatur antequam in necessitatem incurreret: at quando accepit instante necessitate, non peccauit, sed in vtroque casu res alterius erat, quoad dominium, & ita illi perire debet. Hucusque Nauarra; cui adde Coninch, de Actibus humanis, disp. 27. dub. 10. n. 166.

4. Itaque dicendum est probabiliter, quod non teneris restituere rem furatam, si eam consumpsisti in extrema necessitate positus; quia sic consumens rem videris satisfacere obligationi restituendi antea contractæ, cum rem consumas, sicut Dominus tenetur vellet consumi, si apud ipsum staret. Et confirmo. Ab onere restituendi rem, liberatur iniquus detentor, si absque eius culpa perit res furto ablata, eodem modo apud Dominum existens peritura; vt bene probat Lessius, lib. 2. c. 12. dub. 15. Atque si res illa apud Dominum existeret, eodem modo periret, ac perit apud te iniquum detentorem, cum ipse Dominus teneretur tibi in necessitate extrema existenti donare. Ergo. Vnde ego probabiliter ad casum in hac resolutione propositum, respondi negatiuè, & sic probabiliter responderunt alij viri docti, de hac re à me consulti, & ita in terminis docet Caltrus Palaus tom. 1. tract. 6. disp. 2. punct. 10. n. 3.

5. Nota tamen hæc obicit aliquos Doctores asserere, non solum quando debitum contractum est ante extremam necessitatem, sed etiam si res accipitur in extrema necessitate, restituendum esse, quando fuerit facultas. Quam sententiam defendunt Adrianus in 4. de restit. quest. quæ incipit. Quia dictum est 2. Almainus in 4. disp. 15. quest. 2. Couarr. super regulum ecclesiarum, 2. part. §. 1. nam. 4. cum pluribus Iurisperitis, quos allegat Nauarra, in Summa c. 13. n. 60. Tolerus, lib. 2. cap. 16. & ipse Medina Cod. de restit. quest. 2. in princip. Qui omnes loquuntur de eo, qui extreme egens, rem alienam accepit, & consumpsit. Sed consequenter dicendum esset, eum, qui accepit rem alienam, vt alteri extreme indigenti daret, quia ipse ex propriis subuenire non poterat, per se primo, & directe non teneri ad hæc restitutionem, sed illum cui data est: indirectè tamen teneri, si alter, cum ad pinguiorem fortunam venerit restituere

^{Sup. hoc melius supra in Ref. 11 §. Verum hic. & seqq. sed lege eam per totam & §. nor. dicti §. Verum.}

^{Sup. hoc in tom. 4. tr. 7. Ref. 53.}

restituere non vult, aut si nunquam veniat ad pinguorem fortunam; quia si verè res illa restituenda est, & qui consumpsit, non restituit, aut non potest, obligatio redundabit in cooperantem.

6. His tamen non obstantibus, contrariam sententiam tenendam esse puto, vt alibi docui: nam in extrema necessitate omnia sunt communia, & grauissimum esset, eum qui ita indigens aliquid consumpsit, subire oneri restituendi. Et confirmatur. Quoniam aut res illa restituenda est ratione iniuste acceptionis aut ratione rei acceptae. Non ratione iniuste acceptionis, quia iuste accepta est: Nec ratione rei acceptae; quia res non permanet, neque ex ea factus est homo ditior: Ergo ex nulla parte superest obligatio restituendi. Confirmatur etiam, Nam extra extremam necessitatem si quis bona fide consumat rem alienam, & ex ea non fiat ditior, non tenetur ad restitutionem; ergo multò fortiori iure si consumpsit in extrema necessitate.

Alibi in ref. nor. præterita.

RESOL. XV.

An qui à Dæmone obtinuit aliquas pecunias teneatur illas restituere? Ex p. 10. tr. 15. & Misc. 5. Ref. 48.

§. 1. Olim de hoc casu interrogatus fui, & quidam Theologus dixit esse restituendas pauperibus pro Dominis à quibus Dæmon dictas pecunias sumpserat, & cum dicta bona sint incerta, eorum dominium transtulit ad pauperes, vt docet Amicus in *Cursu Theolog. rom. 5. disp. 4. dub. 12. numer. 44.* & alij communiter. Sed ego negatiuè respondi, quia Dæmon poterat illas pecunias sumere ex aliquo Thesauro sub nullius dominio, vel in profundo maris; Et idè modo inuenio hunc casum individualiter pertractare Iosephum de Ianuario, de *Casib. reseruat. resol. 38. per totam*, vbi firmat hanc conclusionem: Hæc bona possunt acquiri iusto, & iniusto titulo à dæmone: sed in dubio debemus supponere quod iusto, & iniusto titulo quis ea acquisiuit: ergo in dubio bona data à dæmone, possumus retinere. Nec obstat quod dæmon semper præsupponitur malus, consequenter quod iniusto, & non iusto titulo acquisiuit: Nam actio dæmonis semper præsupponitur mala, quando est inductiua ad nouam culpam: At quando actio continet in se differentiam in ordine ad peccatum, tunc parum refert dæmoni, & consequenter possumus accipere secundum sensum non malum in ordine ad nos, & indifferentem in ordine ad dæmonem, v. g. Quod intendit dæmon est dare pecuniam Mago: at quod hæc pecunia sit aliena, vel à profundo maris extracta, parum refert dæmoni, quia non inducit nouam culpam, seu hominem ad nouam culpam, ad quam inducere intendit, & sic censendum est in hoc, dæmonem non exercere partem peiorem in nostra consideratione, quia quod peior est in ordine ad nostram considerationem, est indifferens in ordine ad intentum ipsius dæmonis, & sic non est necessariò præsumendus malus dæmon in tali casu. Vel dicendum cum Vasquez *opus. de Restitui. cap. 10. d. 3. num. 10.* quod qui emit, vel dono accipit rem dubiè furtiuam cum animo restituendi vero domino, non peccat mortaliter; Si verò recipit sine tali animo peccat mortaliter, sed non tenetur rem illam statim restituere, sed præmittere diligentiam, & mutare animum: Quod si inuentio domini veri sit moraliter impossibilis; tunc neque tenetur diligentiam præmittere, sed sufficit habere animum restituendi, quoties inuenerit dominum. Nec tenetur ad ratam dubij restituere si fur est potens restituere vero domino rem illam, vel in æquivalenti, vel in pretio, immò nec peccat mortaliter sic accipiendo cum tali dubio, quia tunc non reddit rem difficilis restitutionis, cum possit fur ip-

se, vt dixi, quando reuera esset furtiua, in æquivalenti restituere. Et quia in casu nostro dæmon potest commode, & facile restituere proprio domino, accipiendo bona à thesauris absconditis, & à profundo maris: idè vsque dum non est certus, quod bona illa sint aliena, ad nullam tenetur restitutionem. Sed circa præsentem casum vide etiam Sanchez in *Summa tr. 1. lib. 4. cap. 41. num. 1. & cap. 42. num. 2.* & Sanchez de *Relig. rom. 1. lib. 2. cap. 15. num. 34. & cap. 17. num. 1. & 2.*

RESOL. XVI.

An bona fide consumens res consumptibiles unico usque teneatur vero Domino restituere, quatenus locupletior euasit, & fur non impotens ad restituendum? Ex p. 1. tr. 5. & Misc. 1. Ref. 43.

§. 1. Exempli gratia, qui inuitatus edit bona fide cibos furtiuos, an teneatur restituere id in quo locupletior euasit, nimirum quæ domi expensius erat. Et affirmatiuè respondent Doctores, quos citat, & sequitur Sanchez in *sum. rom. 1. lib. 2. c. 24. n. 34.*
2. Non reticcam tamè, contrarium docere Bannez in *2. 2. q. 62. art. 6. dub. 3. concl. 4.* Ledesman in *sum. 2. 2. tr. 1. c. 8. c. 14. post 14. conclus. dub. 3. dist. 4.* vbi asserta, ita sentire communiter Thomistas, Salonium in *2. 2. 10. 1. q. 62. art. 6. contr. 3. concl. 4.* Et ratio est, quia verus dominus non habet ius petendi à latrone ipsas numero res, si consumptæ iam sint, sed similes, vel eiusdem pretij. Sed similes, vel eiusdem pretij manent apud latronem, quas restituit, cum non sit redditus impotens ad restituendum; ergo recipiens ab illo non tenetur restituere, quamuis locupletior factus sit, sed poterit dominum remittere ad latronem, vt ab ipso recuperet res sibi furto ablatas. Prima opinio est probabilior.

RESOL. XVII.

An quis ob amissionem vnius rei teneatur aliquando ad duplicem restitutionem? Ex p. 6. tr. 7. & Misc. 1. Ref. 44.

§. 1. Cuiusmodi est dubium: & affirmatiuè respondendum est cum Molina de *ius. rom. 2. tr. 1. c. 2. dist. 263. n. 7.* vbi sic ait, iuxta hætenus dicta arbitror esse dicendum, si quis famulo, aut cuidam alij aliquid dedit, vt dono alteri traderet, si que iniuste id sibi viucipauit, aut traditionem, vel manifestationem donationis ei, cui facta fuerat, iniuste distulit, vt acceptare eam posset, contingatque eum, qui dono milit, interim è vita discedere, teneri tunc eiusmodi famulum, aut interuentum ad duplicem rei illius restitutionem, quando donatio non fuit ad pias causas, v. nam hereditibus eius, qui donabat, eo quod mandatum non fuerit impletum, mortæque mandatis expirauerit, ac proinde res illa peritineat iam non ad donatarium, sed ad hæredes donantis iuxta ea, quæ hætenus dicta sunt. Alteram verò donationem, quem vsurpatione, aut determinatione illa iniuste priuauit emolumento illo, quod alioquin erat consequutus. Est verò hic euentus satis frequens in confessionibus, & à nemine explicatus. Hincque P. Molina, & post illum Sanchez de *matrim. rom. 1. lib. 1. disp. 6. c. 8. Lessius lib. 2. c. 18. dub. 6. n. 46.* & Bonacina *rom. 2. disp. 3. de contractib. q. 12. punct. 4. n. 1.*
2. Non deseram tamen adnotare Layman *lib. 3. tr. 4. c. 1. n. 6. in fine.* docere ad restitutionem faciendam hæredibus donatoris nuncium non obligari, nisi post iudicis condemnationem. Imò plus addit Auctor casuum de conscientia Bononia discussores in iussu Eminentiſſimi Principis, & Domini mei Cardinalis Columne